

Ken Kesey
One Flew over the Cuckoo's Nest
(1962)
New York: Signet Book, 1963. (1st edition 1962).
ISBN 0-451-15826-1.

Elektronický text je převzat z paralelního korpusu K2 (Katedra anglistiky a amerikanistiky FF MU, 2003)

... one flew east, one flew west,
One flew over the cuckoo's nest

—Children's folk rhyme

Billy wasn't awake enough to respond much to her shaming, and the girl was fussing around looking under the mattress for her nylons, moving slow and warm-looking after sleep. Every so often she would stop her dreamy fumbling and look up and smile at the icy figure of the nurse standing there with her arms crossed, then feel to see if her sweater was buttoned, and go back to tugging for her nylon caught between the mattress and the tile floor. They both moved like fat cats full of warm milk, lazy in the sun; I guessed they were still fairly drunk too.

"Oh, Billy," the nurse said, like she was so disappointed she might break down and cry. "A woman like *this*. A cheap! Low! Painted—"

"Courtesan?" Harding suggested. "Jezebel?" The nurse turned and tried to nail him with her eyes, but he just went on. "Not Jezebel? No?" He scratched his head in thought. "How about Salome? She's notoriously evil. Perhaps 'dame' is the word you want. Well, I'm just trying to *help*."

She swung back to Billy. He was concentrating on getting to his feet. He rolled over and came to his knees, butt in the air like a cow getting up, then pushed up on his hands, then came to one foot, then the other, and straightened. He looked pleased with his success, as if he wasn't even aware of us crowding at the door teasing him and hoorahing him.

The loud talk and laughter swirled around the nurse. She looked from Billy and the girl to the bunch of us behind her. The enamel-and-plastic face was caving in. She shut her eyes and

Ken Kesey
Vyhoďme ho z kola ven
Přeložil Jaroslav Kořán (1979)
3. vydání (1. vydání 1979). Praha: Odeon, 1988.
Z anglického originálu One Flew over the Cuckoo's Nest. New York: Viking, 1971. ISBN 605-22-856.
Elektronický text je převzat z paralelního korpusu K2 (Katedra anglistiky a amerikanistiky FF MU, 2003)
Jeden, dva, tři –
my jsme bratři;
kteřej je to mezi námi,
co si zalez do tý slámy:
ten, ten, nebo ten,
vyhoďme ho z kola ven.

DĚTSKÉ ROZPOČITADLO

[str. 264]

Billy se ještě neprobral natolik, aby moh na její stud nějak reagovat, ale děvče, zmalátnělé a rozehřáté ještě spánkem, štrachalo kolem sebe a hledalo pod matrací svoje nylonky. Chviléma ve svém mátožném štrachání ustávalo, stáčelo zraky vzhůru a usmívalo se na ledovou postavu Velké sestry, která se založenými rukama stála ve dveřích, sáhnuo si, jestli má zapnutý svetřík, a zase dál zápolilo s nylonkou přiskřípnutou mezi matrací a dlaždičkovou podlahou. Pohybovali se oba jako tlusté kočky, které se s plným žaludkama teplého mlíka líně provalují na slunci; napadlo mě, že budou taky ještě notně opilí.

„Ach Billy,“ řekla sestra zklamaným hlasem, jako by se měla vzápětí zhroutit a rozplakat. „S takovouhle ženštinou! Sprostou! Nízkou! Našminkovanou –“

„Kurtizánou?“ navrhol Harding. „Jezebel?“ Sestra se otočila a pokusila se ho přibít očima, ale Harding klidně pokračoval dál. „Jezebel se vám nehodí? Ne?“ Zamyšleně se poškrábal na hlavě. „A co Salome? Ta je přece notoricky zlá bytost. Ale snad dámička je to pravé slovo, které hledáte. No prosím, já se vám jen snažím být *nápomocný*.“

Prudce se obrátila zpátky k Billymu. Soustředěně se pokoušel vstát. Převalil se, zdvihnul zadek na kolenou do vzduchu, jako když vstává kráva, potom se opřel o ruce, postavil se na jednu nohu, pak na druhou a napřímil se. Těšil se ze svého úspěchu, jako když ani neví, že se mačkáme ve dveřích, vtípujeme a provoláváme mu slávu.

Kolem sestry vířil hovor a smích. Otočila se od Billyho a děvčete k naší partě. Smaltovaný a plastický obličej se rozsypával. Zavřela oči a napnula všechny síly k tomu, aby se přestala třást,

Ken Kesey
Bol som dlho preč
Přeložil Karol Dlouhý (1980)
2. vydání (1. vydání 1980). Bratislava: Tatran, 1981.
Z originálu One Flew over the Cuckoo's Nest. New York: Viking, 1964.

Tri divé husi
letia na skusy.
Jedna šibne vpravo,
druhá šibne vľavo
a ty tretia rezko
nad kukučie hniezdo.

– Ľudová detská riekanka

[str. 265]

Billy sa ešte natoľko neprebral, aby sa ho veľmi dotklo, že sa sestra hanbí, a dievča zatiaľ šmátralo dookola, hľadalo pod matracom pančuchy, pohybovalo sa rozospato a pomaly a vyžarovalo z nej teplo. Občas prestalo zasnene šmátrať, zdvihlo hlavu a usmialo sa na sestrinu ľadovú postavu, ktorá stála so založenými rukami, potom si ohmatalo svetřík, či ho má zapnutý, a znova začalo ťahať pančuchy, pripreté medzi matracom a kamennou dlažkou. Obaja sa pohybovali ako tučné mačky, čo sa dosýta napili teplého mlieka a leňošia na slnku; mal som dojem, že aj oni sú ešte dosť opití.

„Och, Billy,“ pokračovala sestra takým zarmúteným tónom, akoby mala plač na kraji. „S *takouto* ženskou. Lacnou! Ordinárnou! Namaľovanou...“

„Kurtizánou?“ nadhodil Harding. „Jezebel?“ Sestra sa zvrtila, skúsila ho priklincovať očami, ale Harding pokračoval. „Nie Jezebel? Nie?“ Zamyslene sa poškrábal na hlave. „Čo takto Salome? To je predsa notoricky skazená žena. Možno ste chceli povedať ‚dámička‘. Nuž, ja vám chcem iba *pomôcť*.“

Sestra sa znova zvrtila k Billymu. Úporne sa usiloval vstať. Prevalil sa, kľakol si, zadok vytrčil dohora, ako keď vstáva krava, potom sa vzoprel na rukách, postavil sa najprv na jednu, potom na druhú nohu a vzpriamril sa. Tento úspech ho očividne potešil, akoby si vôbec nevedomoval, že sa tisneme pri dverách, uťahujeme si z neho a povzbudzujeme ho.

Okolo sestry zavíril hlasný hovor a smiech. Pozrela na Billyho, na dievča a potom na nás, čo sme stáli za ňou. Smaltovo-plastická tvár sa začala prepadávať. Zatvorila oči a napála všetky síly, aby

strained to calm her trembling, concentrating. She knew this was it, her back to the wall. When her eyes opened again, they were very small and still.

“What worries me, Billy,” she said—I could hear the change in her voice—“is how your poor mother is going to take this.”

She got the response she was after. Billy flinched and put his hand to his cheek like he'd been burned with acid.

“Mrs. Bibbit's always been so proud of your discretion. I know she has. This is going to disturb her terribly. You know how she is when she gets disturbed, Billy; you know how ill the poor woman can become. She's very sensitive. Especially concerning her son. She always spoke so proudly of you. She al—”

“Nuh! Nuh!” His mouth was working. He shook his head, begging her. “You d-don't n-n-need!”

“Billy Billy Billy,” she said. “Your mother and I are old friends.”

“No!” he cried. His voice scraped the white, bare walls of the Seclusion Room. He lifted his chin so he was shouting at the moon of light in the ceiling. “N-n-no!”

We'd stopped laughing. We watched Billy folding into the floor, head going back, knees coming forward. He rubbed his hand up and down that green pant leg. He was shaking his head in panic like a kid that's been promised a whipping just as soon as a willow is cut. The nurse touched his shoulder to comfort him. The touch shook him like a blow.

“Billy, I don't want her to believe something like this of you—but what am I to think?”

“Duh-duh-don't t-tell, M-M-M-Miss Ratched. Duh-duh-duh—”

“Billy, I have to tell. I hate to believe you would behave like this, but, really, what else can I think? I find you alone, on a mattress, with this sort of woman.”

“No! I d-d-didn't. I was—” His hand went to his cheek again and stuck there. “She did.”

“Billy, this girl could not have pulled you in here forcibly.” She shook her head. “Understand, I would like to believe something else—for your poor mother's sake.”

The hand pulled down his cheek, raking long red marks. “She d-did.” He looked around him. “And M-M-McMurphy! He did And Harding! And the-the-the rest! They t-t-teased me, *called* me things!”

Now his face was fastened to hers. He didn't look to one side or the other, but only straight ahead at her face, like there was a

soustředovala se. Uvědomovala si, že je v koncích, že je zahnaná do kouta. Když zase oči otevřela, měla je hrozně malinké a zcela nehybné.

„Co mi jen dělá starost, Billy,“ řekla – a jasně jsem slyšel změnu v jejím hlase – „jak to přijme tvoje maminka.“

Tentokrát se dočkala odpovědi, o kterou jí šlo. Billy se schoulil a položil si ruku na tvář, jako by mu na ni vychrstla kyselinu.

„Paní Bibbitová se vždycky tak pyšní tvouj rozvahou. Víím to, často o tobě mluví. Tohle pro ni bude strašná rána. Víš přece, jak nesnáší rozrušení, Billy; víš, jak se chudinka vždycky rozemůže. Je tak přecitlivělá. A zvlášť co se týče jejího syna. Vždycky o tobě mluví s pýchou. Vždycky –“

„Né! Né!“ Ústa se mu rozhýbala. Zavrtěl hlavou, prosil ji. „To ne-ne-nesmíte!“

„Billy, Billy, Billy,“ řekla. „Jsme s tvouj matkou staré přítelkyně.“

„Ne!“ vykřiknul. Jeho hlas drásal holé bílé zdi samoty. Zdvihnul bradu a vyl na elektrický měsíc na stropě. „N-n-ne!“

Přestali jsme se smát. Sledovali jsme, jak se Billy skládá k zemi, jak se mu hlava zvrací dozadu, jak se mu podlamují kolena. Drbal se po celé délce zelené nohavice. Škubal v panickém strachu hlavou jako dítě, kterému slíbili výprask, jen co uříznou vrbový proutek. Sestra mu sáhla na rameno, aby ho uklidnila. Otřás se pod její rukou jak po ráně pěstí.

„Billy, nechci, aby si o tobě maminka myslela něco špatného – ale co mohu dělat?“

„De-de-deřikejte jí to, s-s-s-slečna Ratchedová. De-de-de –“

„Musím jí to povědět, Billy. Ani se mi nechce věřit, že bys byl něčeho takového schopen, ale upřímně, co jiného si mohu myslet? Když jsem tě tu našla o samotě s takovouhle ženštinou – na matraci.“

„Ne! Nic jsem ne-ne-nedělal. Já jen –“ Ruka mu zas vyletěla ke tváři a už tam uvíznula. „To ona.“

„Billy, ta ženština tě sem přece nezatáhla proti tvé vůli.“ Zavrtěla hlavou. „Pochop, ráda bych uvěřila něčemu jinému – už kvůli tvé nebohé matce.“

Ruka mu sjela po tváři a vyryla v ní dlouhé, rudé stopy.

„T-t-to ona.“ Rozhlídnul se kolem sebe. „A M-M-McMurphy! Ten za to m-m-může. A Harding! V-v-všichni! Do-do-dobírali si mě, na-na-nadávali mi.“

Jeho obličej se teď pevně držel jejího. Nepohlídnul už napravo nalevo, upřeně zíral do její tváře, jako by tam místo jejich rysů viděl

potlačila triašku a sústredila sa. Uvedomila si, že toto je kritický okamih, že je v koncoch. Keď zasa otvorila oči, boli veľmi malé a pokojné.

„Billy, najväčšmi zo všetkého ma trápi to,“ povedala – a začul som, že nasadila iný tón – „ako to zapôsobí na vašu úbohú matku.“

Dosiahla presne to, čo chcela. Billy sa strhol a pritisol si na líce dľaň, akoby ho bola popálila kyselinou.

„Vaša matka sa vždy pýšila tým, že ste taký slušný. Viem to. Toto ju príšerne rozruší. A vy viete, Billy, ako sa správa, keď ju niečo rozruší; viete, že tá chudera môže vážne ochorieť. Je nesmierne citlivá. Najmä keď ide o jej syna. Vždy sa vami tak pýšila. Vždy sa...“

„Nie! Nie!“ Pery sa mu chveli. Potriasol hlavou a zaprosíkal. „N-n-n-nesmíte!“

„Billy, Billy, Billy,“ pokračovala. „Tak dlho sa poznám s vašou matkou.“

„Nie!“ skríkol Billy. Jeho hlas driapal biele holé steny samoty. Vztýčil bradu a zakričal na rozžiarený mesiac na povale. „N-n-ne!“

Přestali sme sa smiať. Pozerali sme na Billyho, ktorý sa schúlil na dlážke, zaklonil hlavu a zdvihol kolena. Dľaňou si trel nohu v zelených nohaviciach. Vydesene triasol hlavou ako decko, ktorému sľúbili výplatu, len čo odrežú prút. Sestra mu chlácholivo položila ruku na plece. Dotyk ním zalomcoval ako úder.

„Billy, nechcem, aby si o vás urobila takú mienku – ale čo si mám myslieť ja?“

„N-n-n-nepovedzte j-j-j-jej to, s-s-s-slečna Ratchedová. N-n-n-ne...“

„Musím jej to povedať, Billy. Nechce sa mi veriť, že ste čohosi podobného schopný, ale naozaj, čo iné si mám myslieť? Nájdem vás na matraci s takou ženskou.“

„Nie! J-j-ja nie. Ja som...“ Ruka mu znova vyletela na líce a prilepila sa tam. „To ona.“

„Billy, to dievča vás sem nemohlo vťahovať násilím.“ Potriasla hlavou. „Pochopte, rada by som uverila niečomu inému – už s ohľadom na vašu úbohú matku.“

Ruka mu kmasla lícom, vyryla na ňom dlhé červené stopy. „To o-ona.“ Poobzeral sa. „A M-M-McMurphy! To on. A Harding! A o-ostatní! U-u-uťahovali si zo mňa, *vysmievali* sa mi!“

Billyho tvár prilipla k jej tvári. Nepozrel napravo, ani naľavo, hľadel jej rovno do tváre, akoby na nej nevidel črty, ale svetelnú

spiraling light there instead of features, a hypnotizing swirl of cream white and blue and orange. He swallowed and waited for her to say something, but she wouldn't; her skill, her fantastic mechanical power flooded back into her, analyzing the situation and reporting to her that all she had to do was keep quiet.

"They m-m-made me! Please, M-Miss Ratched, they may-may-MAY—!"

She checked her beam, and Billy's face pitched downward, sobbing with relief. She put a hand on his neck and drew his cheek to her starched breast, stroking his shoulder while she turned a slow, contemptuous look across the bunch of us.

"It's all right, Billy. It's all right. No one else is going to harm you. It's all right. I'll explain to your mother."

She continued to glare at us as she spoke. It was strange to hear that voice, soft and soothing and warm as a pillow, coming out of a face hard as porcelain.

"All right, Billy. Come along with me. You can wait over here in the doctor's office. There's no reason for you to be submitted to sitting out in the day room with these... friends of yours."

She led him into the office, stroking his bowed head and saying, "Poor boy, poor little boy," while we faded back down the hall silently and sat down in the day room without looking at one another or speaking. McMurphy was the last one to take a seat.

The Chronics across the way had stopped milling around and were settling into their slots. I looked at McMurphy out of the corner of my eye, trying not to be obvious about it. He was in his chair in the corner, resting a second before he came out for the next round—in a long line of next rounds. The thing he was fighting, you couldn't whip it for good. All you could do was keep on whipping it, till you couldn't come out any more and somebody else had to take your place.

There was more phoning going on in the Nurses' Station and a number of authorities showing up for a tour of the evidence. When the doctor himself finally came in, every one of these people gave him a look like the whole thing had been planned by him, or at least condoned and authorized. He was white and shaky under their eyes. You could see he'd already heard about most of what had gone on here, on his ward, but the Big Nurse outlined it for him again, in slow, loud details so we could hear it too. Hear it in the proper way, this time, solemnly, with no whispering or giggling while she talked. The doctor nodded and fiddled with his glasses, batting eyes so watery I thought he must be splashing her. She finished by telling him about Billy and the tragic experience we had put the poor boy through.

hypnotický vír smetanové běli, červeně a modří. Polknul a čekal, co uslyší dál, ale sestra mlčela; všechno její umění, její fantastická mechanická moc se opět ujala vlády, analyzovala situaci a podala jí zprávu, že zcela postačí, když bude zticha.

„Do-do-donutili mě! Prosim vás, s-s-slečno Ratchedová, to oni-oni-ONI—!“

Přestala k němu vysílat svůj signál. Billymu klesla hlava, vzlykal úlevou. Položila mu ruku na krk, přitiskla si ho tváří k naškrobeným kozám, hladila ho po rameni a pomalu, opovržlivě přejížděla zrakem po našem houfu.

„To nic, Billy. To nic. Nedovolím, aby ti ještě někdo ubližoval. Neplač. Všechno tvé mamince vysvětlím.“

Nepřestávala po nás loupat očima. Bylo to zvláštní, slyšet ten hebký a konejšivý hlas, teplý jako polštář, a dívat se přitom na její obličej, tvrdý a studený jako porcelán.

„No tak, Billy. Pojď hezky se mnou. Můžeš zatím počkat v kanceláři pana doktora. Nevím, proč bys musel sedět v denním pokoji s těmi... s těmi svými přáteli.“

Vedla ho do kanceláře, hladila ho po skloněné hlavě a chlácholila ho: „Chudáčku, ty můj chudáčku,“ zatímco my jsme se mlčky odloukali chodbou zpátky do denního pokoje a posedali na svá místa, ale nikdo se neodvažoval podívat nebo promluvit na druhého. McMurphy se posadil až naposled.

Chronici na protější straně pokoje přestali šmejdit kolem a zapadli do svých pelechů. Zašilhal jsem co možno nenápadně koutkem oka po McMurphy. Seděl ve svém křesle v koutě a na moment tam odpočíval před dalším kolem – jedním v dlouhé řadě dalších kol. To, proti čemu bojoval, se nedalo porazit jednou provždy. Mohli jste se s tím jen rvát a rvát, dokud vás neopustí síly a na vaše místo nenastoupí někdo jiný.

Telefonovala ze sesterny na všechny strany a pak se na oddělení objevila spousta hlavounů, kteří přišli okukovat důkazy nočního řádění. Když se konečně ukázal náš doktor, dívali se na něj všichni ti potentáti skrz prsty, jako by to celé naplánoval on, nebo aspoň povolil a schválil. Tetelil se pod těma pohledama jako spráskaný pes a pod očima mu vyrazily bílé fleky. Bylo vidět, že už větší část toho, co se na jeho oddělení přihodilo, slyšel, ale Velká sestra mu to vykreslila znova, pomalu, hlasitě a do všech podrobností, abysme o to nebyli ožizeni. Abysme si to tentokrát poslechli jak se sluší a patří, vážně, bez špitání a pochechtávání. Doktor přikyvoval, hrál si přitom s brejlema a mžikal vodnatýma očima, až mě napadlo, že na ni musí cákat. Skončila tím, že mu pověděla o Billym a tragickém zážitku, který jsme tomu nebohému chlapci připravili.

špirálu, hypnotizující žlto-bielo-modro-oranžový vír. Preglgol a čakal, či Velká Sestra niečo povie, mlčala však; zasa sa jej vrátila tá zručnosť, tá úžasná mechanická sila, ktorá jej zanalyzovala situáciu a oznámila jej, že celkom postačí, keď bude mlčať.

„P-p-prinútili ma! Prosim vás, s-s-slečna Ratchedová, pri-pri-PRI...!“

Keď stlmila lúč, Billymu odkväkla hlava a od úľavy sa rozvzlykal. Položila mu ruku na krk, pritiahla si jeho líce na naškrobené popsie, a kým ho hladkala po pleci, pomaly si premerala nás ostatných opovržlivým pohľadom.

„Veď dobre, Billy. Dobre. Nikto vám už neublíži. Dobre. Dobre. Vysvetlím to vašej matke.“

Pri týchto slovách ustavične na nás gánila. Prichodilo mi čudné počuť ten tichý, chlácholivý hlas, teplý ako vankúš, z tváre, tvrdej ako porcelán.

„Už je dobre, Billy. Poďte so mnou. Môžete počkať v ordinácii. Netreba, aby ste sedeli v dennej izbe a boli vystavený spoločnosti týchto... priateľov.“

Kým ho odvádzala do ordinácie, hladkala ho po zvesenej hlave a opakovala: „Úbohý chlapec, úbohý chlapec,“ a my sme sa zatiaľ potichu odkradli chodbou, posadali sme si v dennej izbe, nepozreli sme na seba, ani sme neprehovorili. McMurphy si sadol posledný.

Chronici na druhej strane sa prestali ponevierať a postupne sa usalašili v svojich žliabkoch. Pozrel som po očku na McMurphyho, pokiaľ možno nenápadne. Sedel na svojej stoličke v kúte, trochu oddychoval, kým nastúpi do ďalšieho kola — do veľmi mnohých ďalších kôl. To, proti čomu bojoval, sa nedalo nadobro poraziť. Dalo sa do toho iba búšiť, pokým človek vládol, a potom musel na jeho miesto nastúpiť niekto iný.

Na ošetrovni sa zasa telefonovalo, zopár zodpovedných činiteľov prišlo zistiť skutkovú podstatu. Keď konečne prikvitol aj doktor, všetci činitelia naňho pozreli, akoby bol celú záležitosť zosnoval, alebo aspoň strpel a schválil. Doktor pod ich pohľadmi zbledol a roztriasol sa. Očividne do značnej miery už počul, čo sa tu, na jeho oddelení, odohralo, no Velká Sestra mu to ešte raz pomaly, hlasno a podrobne načrtla, aby sme to počuli aj my. Aby sme si tentoraz vypočuli jej výklad slušne a dôstojne, bez šuškania a chichotania. Doktor prikyvoval, hral sa s okuliarmi, žmurkal, oči mu tak slzili, až som si myslel, že ju dozaista pošpliecha. Na záver sa zmienila o Billym a o tom, do akého tragického zážitku sme úbohého chlapca vohnali.

"I left him in your office. Judging from his present state, I suggest you see him right away. He's been through a terrible ordeal. I shudder to think of the damage that must have been done to the poor boy."

She waited until the doctor shuddered too.

"I think you should go see if you can speak with him. He needs a lot of sympathy. He's in a pitiful state."

The doctor nodded again and walked off toward his office. We watched him go.

"Mack," Scanlon said. "Listen—you don't think any of us are being taken in by this crap, do you? It's bad, but we know where the blame lies—we ain't blaming you."

"No," I said, "none of us blame you." And wished I'd had my tongue pulled out as soon as I saw the way he looked at me.

He closed his eyes and relaxed. Waiting, it looked like. Harding got up and walked over to him and had just opened his mouth to say something when the doctor's voice screaming down the hall smashed a common horror and realization onto everybody's face.

"Nurse!" he yelled. "Good lord, *nurse!*"

She ran, and the three black boys ran, down the hall to where the doctor was still calling. But not a patient got up. We knew there wasn't anything for us to do now but just sit tight and wait for her to come to the day room to tell us what we all had known was one of the things that was bound to happen.

She walked straight to McMurphy.

"He cut his throat," she said. She waited, hoping he would say something. He wouldn't look up. "He opened the doctor's desk and found some instruments and cut his throat. The poor miserable, misunderstood boy killed himself. He's there now, in the doctor's chair, with his throat cut."

She waited again. But he still wouldn't look up.

"First Charles Cheswick and now William Bibbit! I hope you're finally satisfied. Playing with human lives—gambling with human lives—as if you thought yourself to be a *God!*"

She turned and walked into the Nurses' Station and closed the door behind her, leaving a shrill, killing-cold sound ringing in the tubes of light over our heads.

First I had a quick thought to try to stop him, talk him into taking what he'd already won and let her have the last round, but another, bigger thought wiped the first thought away completely. I suddenly realized with a crystal certainty that neither I nor any of the half-score of us could stop him. That Harding's arguing or my grabbing him from behind, or old Colonel Matterson's teaching or Scanlon's griping, or all of us together couldn't rise up and stop

„Nechala jsem ho ve vaší kanceláři. Vzhledem k jeho stavu bych vám doporučovala, abyste za ním okamžitě zašel. Prodělal hotové peklo. Třesu se hrůzou, když jen pomyslím, jakou zkázu to v té nebohé duši muselo natropit.“

Počkala si, až se doktor taky otřeše.

„Měl byste jít za ním, jestli s ním vůbec bude řeč. Potřebuje teď všechen náš soucit. Nachází se v žalostném stavu.“

Doktor ještě jednou přikývnul a vykročil ke své kanceláři. Doprovázeli jsme ho očima.

„Macku,“ povídal Scanlon. „Poslouchej – nemysli si, že někdo z nás ty její cancy žere. Je to zlý, ale dobře víme, kdo to má na svědomí – proti tobě nikdo nic nemá.“

„Jasně,“ povídal jsem, „nikdo proti tobě nic nemá.“ Ale když jsem viděl, jak se na mě podíval, dal bych si radši vytrhnout jazyk.

Zavřel oči a odpočíval. Vypadalo to, jako když čeká. Harding vstal, přistoupil k němu a už otevíral ústa, aby něco řekl, když k nám z chodby zaletěl doktorův výkřik a vmet nám do tváří prostou, děsuplnou pravdu.

„Sestro!“ křičel. „Proboha, *sestro!*“

Sestra a tři černý frajeři se rozběhli chodbou ke dveřím, odkud se ozýval doktor. Ale ani jeden pacient nevstal. Věděli jsme, že teď už nemůžeme dělat nic jiného, než napjatě sedět a čekat, až se v denním pokoji objeví sestra a řekne nám, co už víme, o čem jsme věděli, že se to stát musí.

Zamířila rovnou k McMurphymu.

„Podřezal si krk,“ řekla. Vyčkávala, doufala, že jí něco řekne. Nezdvihl oči. „Našel ve stole pana doktora nějaký nástroj a podřezal si krk. Ten ubohý, nešťastný, nepochopený chlapec spáchal sebevraždu. Ještě je tam, v doktorově křesle, s podřezaným hrdlem.“

Zase vyčkávala. Ale pořád nezdvihl oči.

„Nejdřív Charles Cheswick a teď Billy Bibbit! Doufám, že jste konečně spokojen. Hrát o lidské životy – karbanit o lidské životy – považujete se za *Boha?*“

Otočila se, zašla na sesternu a zavřela za sebou dveře. Zůstal po ní jen pronikavý, vražedně ledový zvuk řinčících světelných trubic nad našimi hlavami.

Nejdřív mi blesklo hlavou, že bych ho měl zarazit, přemluvit ho, aby se spokojil s tím, co už vyhrál, a vítězství v posledním kole přenechal jí, ale vzápětí tuhle první myšlenku vystrnadila další, mnohem důležitější. S křišťálovou jistotou jsem náhle pochopil, že nikdo, ani já, ani deset z nás dohromady by ho nezastavilo. Ani Hardingovo přemlouvání, ani síla mého objetí, ani kázání

„Nechala som ho vo vašej ordinácii. Vzhľadom na jeho terajšie rozpoloženie navrhujem, aby ste ho okamžite šli pozrieť. Prežil strašné múky. Až ma striasa, keď si pomyslím, ako to muselo tomu úbohému chlapcovi ublížiť.“

Vyčkala, pokým aj doktora nestriaslo.

„Myslím, že by ste mali skúsiť pohovárať sa s ním. Potrebuje veľa súcitu. Je v žalostnom rozpoložení.“

Doktor zasa prikývol a vykročil k svojej ordinácii. Pozerali sme za ním.

„Mack,“ nadhodil Scanlon, „počuj — azda si len nemyslíš, že tie somariny niekoho z nás dojmávajú, či hej? Je to síce zlé, ale vieme, kto je na vine — tebe nič nezazlievame.“

„Nie,“ prisvedčil som, „nikto z nás ti nič nezazlieva.“ A len čo som zazrel, ako na mňa pozrel, bol by som si najradšej vytrhol jazyk.

Zatvoril oči a oddychoval. Akoby čakal. Harding vstal, podišiel k nemu, otvoril ústa, práve chcel čosi povedať, no vtom zaškrečal na chodbe doktorov hlas a všetkým šmaril do tváre spoločnú hrôzu a poznanie.

„Sestra!“ zručol doktor. „Bože dobrý, *sestra!*“

Rozbehla sa chodbou k doktorovi, ktorý stále vykrikoval, aj traja černošskí chlapci sa rozbegli. Ale ani jeden pacient nevstal. Vedeli sme, že nám už nezostáva nič iné, iba sedieť a čakať, pokým Veľká Sestra nepríde do dennej izby a nepovie nám, že sa stalo to, čo sa podľa nášho presvedčenia muselo okrem iného stať.

Podišla rovno k McMurphymu.

„Podrezal sa,“ povedala. Vyčkala, dúfala, že McMurphy niečo povie. Nepozrel na ňu. „Otvoril si doktorov písací stôl, našiel dáke inštrumenty a podrezal si krk. Úbohý, biedny, nepochopený chlapec sa zmámil. Teraz sedí v doktorovom kresle s prerezaným hrdlom.“

Zasa vyčkala. Ale McMurphy ani teraz na ňu nepozrel.

„Najprv Charles Cheswick a teraz William Bibbit! Dúfam, že ste konečne spokojný. Zahrávate sa s ľudskými životmi, hazardujete s ľudskými životmi, akoby ste si namýšľali, že ste *boh!*“

Zvrtila sa, odišla na ošetrovňu a zatvorila za sebou dvere, iba svetelné rúrky nám prenikavo, vražedne, studeno cvendžali nad hlavami.

Najprv mi blysko hlavou, že sa ho pokúsím zadržať, že ho prehovorím, aby sa uspokojil s doterajšími výhrami a dožičil jej posledné kolo, lenže iná, závažnejšia myšlienka, načisto potlačila prvú. Zrazu som si nad slnko jasnejšie uvedomil, že ho nevládzeme zadržať, ani ja a ani nik iný spomedzi nás desiatich. Hoci by Harding čo ako argumentoval, hoci by som ho zozadu zdrapol, hoci by ho

him.

We couldn't stop him because we were the ones making him do it. It wasn't the nurse that was forcing him, it was our need that was making him push himself slowly up from sitting, his big hands driving down on the leather chair arms, pushing him up, rising and standing like one of those moving-picture zombies, obeying orders beamed at him from forty masters. It was us that had been making him go on for weeks, keeping him standing long after his feet and legs had given out, weeks of making him wink and grin and laugh and go on with his act long after his humor had been parched dry between two electrodes.

We made him stand and hitch up his black shorts like they were horsehide chaps, and push back his cap with one finger like it was a ten-gallon Stetson, slow, mechanical gestures—and when he walked across the floor you could hear the iron in his bare heels ring sparks out of the tile.

Only at the last—after he'd smashed through that glass door, her face swinging around, with terror forever ruining any other look she might ever try to use again, screaming when he grabbed for her and ripped her uniform all the way down the front, screaming again when the two nipples started from her chest and swelled out and out, bigger than anybody had ever even imagined, warm and pink in the light—only at the last, after the officials realized that the three black boys weren't going to do anything but stand and watch and they would have to beat him off without their help, doctors and supervisors and nurses prying those heavy red fingers out of the white flesh of her throat as if they were her neck bones, jerking him backward off of her with a loud heave of breath, only then did he show any sign that he might be anything other than a sane, willful, dogged man performing a hard duty that finally just had to be done, like it or not.

He gave a cry. At the last, falling backward, his face appearing to us for a second upside down before he was smothered on the floor by a pile of white uniforms, he let himself cry out:

A sound of cornered-animal fear and hate and surrender and defiance, that if you ever trailed coon or cougar or lynx is like the last sound the treed and shot and falling animal makes as the dogs get him, when he finally doesn't care any more about anything but himself and his dying.

I hung around another couple of weeks to see what was to come. Everything was changing. Sefelt and Fredrickson signed out together Against Medical Advice, and two days later another

plukovníka Mattersona nebo stisk Scanlonovy ocelové ruky, ani spojené úsilí nás všech – teď ho už nemohlo zadržet nic.

Nemohli jsme ho zadržet proto, že jsme to byli my, kdo ho pobízeli. Nebyla to sestra, ale naše potřeba, co ho přinutilo, aby opřel své silné pracky o kožená opěradla a pomalu se zdvihal z křesla, až konečně stál a tyčil se nad náma jako nějaká filmová obluda, poslušná bezdrátově vysílaných rozkazů svých čtyřiceti pánů. My jsme ho celé týdny udržovali ve formě, my jsme ho podpírali vestoje dlouho poté, co mu nohy vypověděly službu, my jsme ho celé týdny nechávali pomrkat, zubit se, smát a dál hrát předepsanou roli ještě dlouho poté, co mu všechn humor sežehnuli dvěma elektrodama.

My jsme ho zdvihli z křesla, povytáhli mu trenky, jako by to byly kožené kovbojské kalhoty, my jsme mu postrčili jedním prstem čapku dozadu, jako by to byl širokánský stetson, pomalýma, mechanickýma gestama – a když vykročil přes pokoj, bylo slyšet, jak podkůvky na jeho bosých patách vykřesávají z dlaždiček jiskry.

Až úplně nakonec – potom, co prošel v třesku skla skleněným dveřma a sestra k němu střelovitě otočila tvář poznamenanou hrůzou, navzdýcky přebíjející všechny další výrazy, které by ještě někdy chtěla nasadit, potom, co zaječela, když hrábnul rukou a serval z ní uniformu, a co zaječela podruhé, když se jí od hrudi odpoutaly dvě obrovské polokoule s rudýma bradavkami a vykynuly do velikosti, o jaké se nikomu ani nesnilo, teplé a růžové denním světle – teprve úplně nakonec poté, co ti hlavouni pochopili, že tři černý frajeři nehnou ani prstem, že budou jen stát a civět, takže musí McMurphyho zdolat bez jejich pomoci, když doktoři, úředníci a sestřičky páčili silné rudé prsty zaťaté do bílého masa jejího hrdla, jako by to byly její vlastní krční kosti, když ho s hlasitým hekáním a funěním od ní odtrhávali, teprve pak dal najevo, že snad přece jen není zcela příčetným, odhodlaným a umíněným člověkem, konajícím nepřijemnou povinnost, kterou musí splnit, ať se mu to líbí nebo ne.

Vyrazil ze sebe výkřik. Na samý konec, když už padal naznak a my jsme krátce zahlédli jeho obličej, převrácený bradou vzhůru, než nám ho zakryla hromada bílých uniforem na podlaze, tehdy si dovolil vykřiknout.

Byl to řev zaskočeného zvířete, řev strachu, nenávisti, kapitulace a vzdoru, hlas, jaký vydává mýval, puma nebo rys, poslední výkřik zaskočeného, postřeleného, hroutícího se zvířete, na které se už vrhají psi, aby ho dorazili, a které se konečně přestane zajímat o všechno krom sebe a své smrti.

Vydržel jsem to v nemocnici ještě dalších pár neděl, abych viděl, co bude dál. Všechno se změnilo. Sefelt s Fredricksonem se nechali propustit „proti lékařskému doporučení“ a dva dny po nich odešli

starý plukovník Matterson poučal a Scanlon šomral, všetci dovedna nestačíme na to, aby sme ho zadržali.

Nemohli sme ho zadržat, lebo my sme ho k tomu dohnali. Nepoháňala ho sestra, lež naša potreba ho prinútila k tomu, že sa pomaly vzpriamili na stoličke, pritisla mu mohutné ruky na kožené operadla a vysotila ho, že sa postavil a zostal stáť ako dáky filmový odľud, ktorý poslúcha rozkazy, čo mu vysielajú lúčmi štyridsiati vládcovia. My sme ho nútili, aby týžde ťahal ďalej, podopierali sme ho, hoci už dávno nevládal stáť na nohách, týžde sme ho nútili, aby žmurkal, ceril sa, smial sa a ďalej hral komédiu, hoci dve elektródy mu už dávno vypražili všetok humor.

My sme ho prinútili, aby vstal, napravil si čierne trenírky, akoby si naprával kožené kovbojské gamaše, a posotil si prstom čiapku do tyla, akoby si posotil širokánsky kovbojský klobúk, všetko robil pomaly a mechanicky – a keď vykročil po dlažke, bolo počuť, že železkami na bosých pätách vykresáva na dlaždičkách iskry.

Iba naostatok – keď rozbil tie sklené dvere a Veľká Sestra sa zvrtila s takou hrôzou v tvári, ktorá jej navždy zničila všetky iné výrazy, ktoré by azda chcela ešte dakedy použiť, a zajačala, keď ju spredu schmatol za rovnošatu a rozkmasol ju, a znovu zajačala, keď jej z hrudníka vyrazili dva kruhy s bradavkami, ktoré sa ustavične nadúvali, až napokon boli také veľké, že si väčšie nikto ani nevedel predstaviť, na svetle vyzerali teplé a ružové – iba naostatok, keď si zodpovední činitelia uvedomili, že traja černošskí chlapci nič nepodniknú a budú iba stáť a prizerať sa a že ho budú musieť premôcť bez ich pomoci, vydrapili mu doktori, dozorcovia a ošetrovatelky z bieleho mäsa na sestrinom hrdle tie mohutné červené prsty, akoby jej driapali stavce, keď ho od nej odsotili a hlasno si vydýchli, iba vtedy som dal na sebe znať, že možno je predsa čosi iné než rozumný, samopašný, zaťatý chlap, čo koná ťažkú robotu, ktorú naostatok bolo potrebné voľky-nevoľky vykonať.

Zrúkol. Keď padal nazad, zazreli sme na sekundu jeho tvár hore bradou, ale potom ho privalila na zemi kopa bielych uniforiem a konečne si dožičil výkrik:

Zvučal v ňom strach, nenávisť, kapitulácia a vzdor zaskočeného zvera, a kto dakedy prenasledoval mývala, pumu alebo rysa, vie, že takto naposledy zrúknú prenasledované, postrelené a padajúce zviera, kým ho nedorazia psy, keď mu už na ničom nezáleží, iba na sebe a na vlastnom umieraní.

Pobudol som tam ešte pár týždňov, bol som zvedavý, čo bude ďalej. Všetko sa postupne menilo. Sefelt a Fredrickson odišli vedno, na vlastnú zodpovednosť, bez lekárskeho odporúčania, o dva dni

three Acutes left, and six more transferred to another ward. There was a lot of investigation about the party on the ward and about Billy's death, and the doctor was informed that his resignation would be accepted, and he informed them that they would have to go the whole way and can him if they wanted him out.

The Big Nurse was over in Medical for a week, so for a while we had the little Jap nurse from Disturbed running the ward; that gave the guys a chance to change a lot of the ward policy. By the time the Big Nurse came back, Harding had even got the tub room back open and was in there dealing blackjack himself, trying to make that airy, thin voice of his sound like McMurphy's auctioneer bellow. He was dealing when he heard her key hit the lock.

We all left the tub room and came out in the hall to meet her, to ask about McMurphy. She jumped back two steps when we approached, and I thought for a second she might run. Her face was bloated blue and out of shape on one side, closing one eye completely, and she had a heavy bandage around her throat. And a new white uniform. Some of the guys grinned at the front of it; in spite of its being smaller and tighter and more starched than her old uniforms, it could no longer conceal the fact that she was a woman.

Smiling, Harding stepped up close and asked what had become of Mack.

She took a little pad and pencil from the pocket of her uniform and wrote, "He will be back," on it and passed it around. The paper trembled in her hand. "Are you sure?" Harding wanted to know after he read it. We'd heard all kinds of things, that he'd knocked down two aides on Disturbed and taken their keys and escaped, that he'd been sent back to the work farm—even that the nurse, in charge now till they got a new doctor, was giving him special therapy.

"Are you quite positive?" Harding repeated.

The nurse took out her pad again. She was stiff in the joints, and her more than ever white hand skittered on the pad like one of those arcade gypsies that scratch out fortunes for a penny. "Yes, Mr. Harding," she wrote. "I would not say so if I was not positive. He will be back."

Harding read the paper, then tore it up and threw the pieces at her. She flinched and raised her hand to protect the bruised side of her face from the paper. "Lady, I think you're full of so much bullshit," Harding told her. She stared at him, and her hand wavered over the pad a second, but then she turned and walked into the Nurses' Station, sticking the pad and pencil back down in the pocket of her uniform.

tři další akuťáci a šest jich přeložili na jiné oddělení. Kolem našeho mejdanu a Billyho smrti se vedlo dlouhé vyšetřování, doktorovi oznámili, že přijmou jeho rezignaci, a doktor jim oznámil, že když ho chtějí dostat z nemocnice, tak ať to řeknou na rovinu a vyhodí ho.

Velká sestra si týden poležela a mezitím spravovala oddělení ta malá Japonka od narušenejch; chlapi tak dostali příležitost změnit spoustu bodů denního řádu oddělení. Než se Velká sestra vrátila, dokázal Harding, že nám dokonce znova otevřeli koupelnu a rozdával tam teď voko a pokoušel se, aby jeho průzračný tenký hlásek zněl jako McMurphyho jarmareční halekání. Zrovna rozdával, když v zámku zarachotil sestřin klíč.

Vyšli jsme všichni na chodbu, abysme se jí zeptali na McMurphyho. Uskočila o dva kroky zpátky, když jsme se přiblížili, a na moment mě napadlo, že snad uteče. Obličej měla opuchlý a promodralý, po jedné straně znetvořený, takže měla jedno oko úplně zavřené, a kolem krku tlustý obvaz. A taky novou bílou uniformu. Několik chlapů při pohledu na její prsa roztáhlo pobaveně papuly; přestože tahle nová uniforma byla menší, upjatější a naškrobenější než její staré uniformy, skutečnost, že je ženská, už zakryt nemohla.

Harding k ní s úsměvem přistoupil a zeptal se, co se stalo s Mackem.

Vytáhla z kapsy uniformy bloček a tužku a napsala: „Vrátí se,“ utrhla list a ukázala ho kolem dokola. Papírek se jí třepetal v ruce. „Jste si tím jistá?“ chtěl vědět Harding, když si to přečet.

Slyšeli jsme všelijaké zvěsti; že u narušenejch srazil k zemi dva ošetřovatele, sebral jim klíče a utek z nemocnice, že ho poslali zpátky na pracovní farmu a dokonce, že sestra, která až do příchodu nového doktora měla řídit oddělení sama, podrobila McMurphyho svojí speciální terapii.

„Jste si tím naprosto jistá?“ opakoval Harding.

Sestra znova vytáhla bloček. Byla v kloubech celá ztuhlá a její ruka, bělejší než kdy předtím, trhavě poskakovala nad bločkem jako ručka mechanické loutky cikánky, která vám za pár drobnáků naškrábe, co vás čeká a co vás nemine. „Ano, pane Harding,“ napsala. „Neříkala bych to, kdybych si tím nebyla jistá. Vrátí se.“

Harding si přečet papírek a pak ho roztrhal a útržky vyhodil do vzduchu. Schouliła se do sebe a zdvihla ruku na ochranu pohmožděné strany obličeje. „Dámo, myslím, že jste prolhaná jak cikánská kůže,“ povídal jí Harding. Chvilí na něj zírala a ruka nad bločkem nakrátko zaváhala, ale pak zase blok a tužku zastrčila do kapsy bílého stejnokroje, obrátila se a šla na sesternu.

odišli další traja akútni a šiestich preložili na iné oddelenie. Okolo večierka na oddelení a Billyho smrti boli náramné vyšetřovačky, a keď doktorovi dali na vedomie, že prijímú jeho výpoveď, oznámil im, že ak sa ho chcú striasť, musia mu dať výpoveď a zdôvodniť ju.

Velká Sestra bola týždeň na lôžkovej časti, oddelenie teda začas viedla tá malá Japonka od pomätených; tak sa chlapcom naskytla príležitosť kadečo zmeniť v režime oddelenia. Kým sa Velká Sestra vrátila, Harding si dokonca vymohol, že zasa otvorili kúpeľňu, sám robil pri očku bankára, usiloval sa, aby ten jeho strojený tenký hlások znel ako McMurphyho vyvolávačské hulákanie. Práve rozdával karty, keď začul, že jej klúč vložil do zámky.

Všetci sme sa vyhrnuli z kúpeľne, vyšli sme jej na chodbe oproti, že sa spýtame, čo je s McMurphy. Keď srne sa priblížili, dva kroky odskočila, a už som si myslel, že azda utečie. Tvár mala modrasto podliatu, jednu stranu zdeformovanú, oko načisto zatvorené a na krku hrubý obvaz. A mala novú bielu rovnošatu. Podaktorí chlapi sa jej zacerili na prsia rovnošaty; hoci bola menšia, tesnejšia a väčšmi naškrobená než stará, jednako už nemohla utajiť tú skutočnosť, že Velká Sestra je žena.

Harding s úsmevom podišiel tesne k nej a spýtal sa, čo sa stalo s Mackom.

Vytiahla z vrečka na rovnošate blok a ceruzu, napísala „Vrátí sa“ a dala lístoček kolovať. Papierik sa jej zachvel v rukách. „Naozaj?“ spýtal sa Harding, keď si prečítal lístoček. Kadečo sme totiž počuli, že na oddelení pomätených omráčil dvoch ošetrovateľov, vzal im klúče a ušiel, že ho poslali nazad na nápravnú farmu — ba dokonca aj to, že mu sestra, ktorá teraz viedla oddelenie, pokým nezohženú nového doktora, predpísala osobitnú liečbu.

„Viete to celkom naisto?“ zopakoval Harding.

Sestra znova vytiahla blok. Kíby mala meravé a jej ruka, belšia než inokedy, kízala na bloku ako ruka cigánky na promenáde, ktorá človeku za šesták načarbe veštbu. „Áno, pán Harding,“ napísala. „Netvrčila by som to, keby som to nevedela naisto. Vráti sa.“

Harding si prečítal lístoček, potom ho roztrhal a hodil kúsok papiera na ňu. Uhla sa, zdvihla ruku, aby si chránila oškretú stranu tváre pred papierom. „Vážená, tuším, že nás nehorázne baláchate,“ povedal jej Harding. Vypleštila naňho oči, ruka na bloku sa jej zachvela, ale potom sa zvrtila, blok aj ceruzu si zastrčila do vrečka na rovnošate a odišla na ošetrovňu.

“Hum,” Harding said. “Our conversation was a bit spotty, it seemed. But then, when you are told that you are full of bullshit, what kind of written comeback *can* you make?”

She tried to get her ward back into shape, but it was difficult with McMurphy’s presence still tromping up and down the halls and laughing out loud in the meetings and singing in the latrines. She couldn’t rule with her old power any more, not by writing things on pieces of paper. She was losing her patients one after the other. After Harding signed out and was picked up by his wife, and George transferred to a different ward, just three of us were left out of the group that had been on the fishing crew, myself and Martini and Scanlon.

I didn’t want to leave just yet, because she seemed to be too sure; she seemed to be waiting for one more round, and I wanted to be there in case it came off. And one morning, after McMurphy’d been gone three weeks, she made her last play.

The ward door opened, and the black boys wheeled in this Gurney with a chart at the bottom that said in heavy black letters, MC MURPHY, RANDLE P. POST-OPERATIVE. And below this was written in ink, LOBOTOMY.

They pushed it into the day room and left it standing against the wall, along next to the Vegetables. We stood at the foot of the Gurney, reading the chart, then looked up to the other end at the head dented into the pillow, a swirl of red hair over a face milk-white except for the heavy purple bruises around the eyes.

After a minute of silence Scanlon turned and spat on the floor. “Aaah, what’s the old bitch tryin’ to put over on us anyhow, for crap sakes. That ain’t him.”

“Nothing like him,” Martini said.

“How stupid she think we are?”

“Oh, they done a pretty fair job, though,” Martini said, moving up alongside the head and pointing as he talked. “See. They got the broken nose and that crazy scar—even the sideburns.”

“Sure,” Scanlon growled, “but *hell!*”

I pushed past the other patients to stand beside Martini. “Sure, they can do things like scars and broken noses,” I said. “But they can’t do that *look*. There’s nothin’ in the face. Just like one of those store dummies, ain’t that right, Scanlon?”

Scanlon spat again. “Damn right. Whole thing’s, you know, too *blank*. Anybody can see that.”

“Look here,” one of the patients said, peeling back the sheet, “tattoos.”

„Hmm,“ povídal Harding, „tak mám dojem, že naše konverzace byla trochu nanicovatá. Ale co taky můžete písemně odpovědět, když vám někdo řekne, že jste prolhaný jak cikánská kůže?“

Dělala co mohla, aby svoje oddělení dostala zpátky do figury, ale neměla to lehké, poněvadž McMurphy byl všudypřítomný, dusal po chodbách, hlasitě se chechtal při sezeních a zpíval si na latríně. Její bývalá moc ji opustila, papírky jí nebyly nic platné. Ztrácela svoje pacienty jednoho po druhém. Když zažádal o propuštění Harding a manželka si ho odvezla domů a George přeložili na jiné oddělení, zůstali jsme z party, která spolu byla na rybách, jenom tři – já, Martini a Scanlon.

Nechtělo se mi ještě odejít, poněvadž se mi zdála nějak nebezpečně sebejistá; měl jsem pocit, že se chystá ještě na jedno kolo, a chtěl jsem být u toho, kdyby k němu došlo. A jednou ráno, tři týdny potom, co nám McMurphy zmizel z očí, se vytasila se svým posledním trumfem.

Dveře oddělení se otevřely a černý frajeři přivezli vozík, který měl dole přivázanou cedulku, kde tlustýma černýma písmenama stálo: McMURPHY – RANDLE P. POOPERAČNÍ STAV. A pod tím bylo inkoustem připsáno: LOBOTOMIE.

Dotlačili vozík do denního pokoje a nechali ho stát při zdi vedle veřetáků. Stáli jsme před vozíkem, četli ta slova na cedulce a pak jsme přenesli pohledy na druhý konec, na hlavu vtlačenou do polštáře, střapeč zrzavých vlasů nad mlíčně bílým obličejem s temně fialovýma monoklama na očích.

Po minutě ticha se Scanlon obrátil a plivnul na zem. „Kurvafix, co si ta stará svině myslí? Tohle jí zrovna tak sežerem. To přece není on.“

„Ani zdaleka ne,“ povídá Martini.

„Co z nás dělá blbce?“

„Ale dali si záležet, to se musí nechat,“ povídal Martini, přešel k hlavě a ukazoval na jednotlivá místa. „Vidíte, udělali mu i jeho přeražené nos a tu bláznivou jizvu – dokonce kotlety.“

„Nojo,“ zabručel Scanlon, „ale s náma nevyjebou.“

Prodrál jsem se mezi pacientama k Martinimu. „Jo, jizvy a přeražený nosy by uměli,“ povídal jsem. „Ale *pohled*, ten už nesvedou. V tomhle obličejí není vůbec nic. Má ksicht jako ty panáci z vejklaďů, no nemám pravdu, Scanlone?“

Scanlon si ještě jednou odplivnul. „To si piš. Vůbec je nějak bezvýraznej. To pozná každěj trouba.“

„Heleďte,“ povídal jeden pacient, když odhrnul prostěradlo, „tetování.“

„Hm,“ nadhodil Harding. „Mám dojem, že náš rozhovor bol trochu kusý. Ale čo sa už dá povedať, keď človeka dakto obviní, že balácha, čo už na to *možno* odpísať?“

Veľká Sestra sa síce pokúsila dať svoje oddelenie zasa do laty, ale šlo jej to ťažko, lebo McMurphyho príznak ešte stále dupotal hore-dole po chodbách, rehlil sa na schôdzach a spieval na latríne. Už nebola schopná nastoliť svoju niekdajšiu moc, najmä preto, že všetko musela písať na lístočky. Za radom strácala pacientov. Harding požiadal o prepustenie a manželka si prišla po neho, Georgea preložili na iné oddelenie a potom sme už zostali zo skupiny, ktorá bola na rybačke, iba traja; ja, Martini a Scanlon.

Nechcel som ešte odísť, lebo Veľká Sestra mi prichodila priveľmi sebaistá; mal som dojem, že čaká na ďalšie kolo a keby k nemu naozaj došlo, chcel som ho zažiť. A jedného rána, keď už bol McMurphy tri týždne preč, zahrála poslednú partiu.

Keď sa dvere oddelenia otvorili, černošskí chlapci vtisli vozíček so štítkom pri nohách, na ktorom stálo výraznými čiernymi písmenami: MCMURPHY, RANDLE P. ST. p. OPERAT. A pod tým bolo atramentom pripísané LOBOTÓMIA.

Odtisli vozíček do dennej izby a nechali ho stáť pri stene, hneď vedľa padaviek. Stáli sme pri nohách vozíčka, prečítali sme si štítk, potom sme pozreli na druhý koniec, na hlavu vtlačenú do vankúša, šticu ryšavých vlasov nad mliečne bledou tvárou, iba okolo očí boli tmavočervené oškúleniny.

Chvíľu bolo ticho, potom sa Scanlon zvrtol a odplul si na zem. „Pánajána, čo nám to chce tá stará suka zavesiť na nos. To predsa nie je on.“

„Vôbec sa naňho neponáša,“ pridal sa Martini.

„Myslí si. že sme sprostí?“

„Ale jednako si dali záležať,“ poznamenal Martini, podišiel k hlave a kým hovoril, ukazoval prstom. „Pozrite. Utrafili ten zlomený nos a tú šialenú jzvu — dokonca aj bokombrady.“

„Samozrejme,“ zavrčal Scanlon, „ale *do pekla!*“

Pretisol som sa popri ostatných pacientoch a zastal som vedľa Martiniho. „Isteže, čosi také, ako jazyv a zlomené nosy, vedia urobiť,“ povedal som. „Ale takýto *výzor* nedokážu urobiť. Tá tvár je načisto prázdna. Vyzerá ako dáka figurína v obchode, nemám pravdu, Scanlon?“

Scanlon si zasa odplul. „Došfaka, máš pravdu. Vieš, celé je to načisto *prázde*. To predsa každý vidí.“

„Pozrite,“ nadhodil ktorýsi pacient, keď odhrnul plachtu, „tetovanie.“

“Sure,” I said, “they can do tattoos. But the arms, huh? The arms? They couldn’t do those. His arms were *big!*”

For the rest of the afternoon Scanlon and Martini and I ridiculed what Scanlon called that crummy sideshow fake lying there on the Gurney, but as the hours passed and the swelling began subsiding around the eyes I saw more and more guys strolling over to look at the figure. I watched them walk by acting like they were going to the magazine rack or the drinking fountain, so they could sneak another look at the face. I watched and tried to figure out what he would have done. I was only sure of one thing: he wouldn’t have left something like that sit there in the day room with his name tacked on it for twenty or thirty years so the Big Nurse could use it as an example of what can happen if you buck the system. I was sure of that.

I waited that night until the sounds in the dorm told me everybody was asleep, and until the black boys had stopped making their rounds. Then I turned my head on the pillow so I could see the bed next to mine. I’d been listening to the breathing for hours, since they had wheeled the Gurney in and lifted the stretcher onto the bed, listening to the lungs stumbling and stopping, then starting again, hoping as I listened they would stop for good—but I hadn’t turned to look yet.

There was a cold moon at the window, pouring light into the dorm like skim milk. I sat up in bed, and my shadow fell across the body, seeming to cleave it in half between the hips and the shoulders, leaving only a black space. The swelling had gone down enough in the eyes that they were open; they stared into the full light of the moon, open and undreaming, glazed from being open so long without blinking until they were like smudged fuses in a fuse box. I moved to pick up the pillow, and the eyes fastened on the movement and followed me as I stood up and crossed the few feet between the beds.

The big, hard body had a tough grip on life. It fought a long time against having it taken away, flailing and thrashing around so much I finally had to lie full length on top of it and scissor the kicking legs with mine while I mashed the pillow into the face. I lay there on top of the body for what seemed days. Until the thrashing stopped. Until it was still a while and had shuddered once and was still again. Then I rolled off. I lifted the pillow, and in the moonlight I saw the expression hadn’t changed from the blank, dead-end look the least bit, even under suffocation. I took my thumbs and pushed the lids down and held them till they stayed. Then I lay back on my bed.

„No jistě,“ povídal jsem, „napodobit tetování je pro ně hračka. Ale co ruce? Na ty jsou krátký. Měl ruce jako lopaty!“

Celý zbytek odpoledne jsme si se Scanlonem a Martinim dělali srandu z té zfušované panoptikální figuríny, jak to nazval Scanlon, co tam ležela na vozíku, ale jak hodiny ubíhaly a zpuchlá kůže kolem těch skleněných očí splaskávala, všimnul jsem si, že toho panáka okukuje pořád víc chlapů. Pozoroval jsem, jak dělají, že jdou k věšáku s časopisama nebo k fontánce, ale kradmo přitom znova pokukují do té tváře. Pozoroval jsem je a přemýšlel, co by asi udělal. Jedno jsem věděl na beton: určitě by nedovolil, aby něco takového dvacet nebo třicet let vysedávalo pod jeho jménem v denním pokoji a sloužilo Velké sestře za příklad, jak dopadnete, když se postavíte na odpor systému. To jsem věděl tutově.

Počkal jsem si večer, až mi zvuky potvrdí, že všichni na ložnici tvrdě spí a černý frajeři skončili pro dnešek s obchůzkama. Pak jsem na polštář otočil hlavu a zadíval jsem se na sousední postel. Naslouchal jsem tomu dechu celé hodiny, co přijeli s vozíkem a přeložili to tělo na postel, naslouchal jsem, jak se plíce zalykají, zastavují a znova rozbíhají, doufal, že se zastaví nadobro – ale pohlédnout jsem se tam ještě neopovázil.

V okně visel studený měsíc a zaléval ložnici světlem bílým jako sbírané mlíko. Posadil jsem se na posteli, a jak můj stín padnul na to tělo, zdálo se mi, že ho mezi bokama a ramenama rozštípnul vejpůl a že tam zírám černá díra. Otoky splaskly natolik, že měl teď oči otevřené; civěly přímo do měsíce, bdělé a rozšířené, sklovitě lesklé, jak už dlouho nemrkaly, až mi připomněly očouzené pojistky na rozvodnici. Natáhnul jsem se pro polštář a oči se chytily mého pohybu a sledovaly, jak vstávám a dělám těch pár kroků mezi postelemi.

Velké, statné tělo viselo na životě zuby nehty. Dlouho se ho snažilo uhájit, zmítalo se a mlátilo sebou tak mocně, že jsem ho musel nakonec zalehnout po celé délce a svírat kopající nohy stehnama, zatímco jsem mačkal polštář do obličeje. Měl jsem dojem, že na tom těle ležím celé hodiny. Konečně sebou přestalo zmítat. Na okamžik znehybnělo, pak v něm ještě krátce škublo a zůstalo už bez pohybu. Až potom jsem se odvalil. Stáhnul jsem polštář a uviděl v měsíčním světle, že se výraz té tváře vůbec nezměnil, podržela si svůj prázdny, vyprahlý pohled až do posledka, dokonce i v udušení. Zatlačil jsem jí palcem víčka a chvíli podržel, až tak zůstaly. Pak jsem si šel zase lehnout.

„Isteže,“ prisvedčil som, „aj tetovanie vedia urobiť. Ale čo tie ruky, há? Tie ruky? Tie predsa nevedeli urobiť. Mal predsa *mohutné ruky!*“

Scanlon, Martini a ja sme si celé popoludnie uľahovali z toho, čo ležalo na vozíčku a čo Scanlon označil za nepodarenú jarmočnú atrakciu, ale potom som zbadal, že keď navreliny okolo očí postupne odpuchali, ďalší a ďalší chlapci si chodili obzerať postavu. Pozoroval som ich, keď očistom chodili k polici s časopismi alebo ku kohútiku na pitie, aby si ešte raz mohli ukradomky obzrieť tú tvár. A keď som ich pozoroval, skúšal som si predstaviť, ako by sa asi bol zachoval. Iba jedno som vedel naisto: nebol by pripustil, aby čosi podobné sedelo dvadsať či tridsať rokov v dennej izbe s jeho menom na štítku, aby to Veľká Sestra mohla používať ako názornú ukážku toho, čo sa môže človeku prihodiť, keď sa vzoprie systému. Tým som si bol istý.

Tej noci som vyčkal, pokým mi zvuky v spálni nepovedali, že všetci spia a pokým černošskí chlapci neskončili obchůdzky. Potom som obrátil hlavu na vankúši, aby som videl na susednú postel. Hodiny som počúval ten dych, odkedy pritisli vozíček a preložili nosidlá na postel, počúval som, ako sa plúca potkávali, vynechávali a znova sa rozhybali, a kým som počúval, dúfal som, že nadobro zastanú — ale dosiaľ som sa neobrátil a nepozrel naňho.

Pri okne stál chladný mesiac, lial do spálne svetlo, pripomínajúce odstredenú mlieko. Keď som si sadol na postel, môj tieň padol na telo, akoby ho preťal medzi bokmi a plecami napoly, takže tam zostal iba čierny pás. Oči natoľko odpuchli, že sa otvorili; otvorené a nezasnené civeli do ostrého mesačného svitu, boli sklené, lebo ich mal dlho otvorené a vôbec mu nezamihali, a napokon vyzerali ako začmudené pojistky vo vrchnáku. Keď som sa zohol a zdvihol vankúš, oči sa na ten pohyb upli, a keď som vstal a prešiel tých pár stôp medzi posteľami, sledovali ma.

Mohutné tvrdé telo tuho liplo na živote. Dlhbojovalo, čo si ho nechcelo dať vziať, tak sa zvíjalo a metalo, že som ho napokon musel prilahnúť, nohami stisnúť kopajúce nohy a ustavične mu pritískať hlavnicu na tvár. Prichodilo mi to, akoby som na tom tele ležal niekoľko dní. Napokon sa prestalo metať. Napokon ostalo nehybné, iba raz sa šklbalo a zasa znehybnelo. Potom som sa z neho zvalil. Keď som zdvihol vankúš, v mesačnom svetle som zazrel, že výraz tváre sa vôbec nezmenil, že aj po zadusení vyzerala prázdna a bezútešná. Palcami som mu pritisol viečka, pridržel som ich, pokým nezostali na mieste. Potom som si zasa ľahol na svoju postel.

I lay for a while, holding the covers over my face, and thought I was being pretty quiet, but Scanlon's voice hissing from his bed let me know I wasn't.

"Take it easy, Chief," he said. "Take it easy. It's okay."

"Shut up," I whispered. "Go back to sleep."

It was quiet a while; then I heard him hiss again and ask, "Is it finished?"

I told him yeah.

"Christ," he said then, "she'll know. You realize that, don't you? Sure, nobody'll be able to prove anything—anybody coulda kicked off in post-operative like he was, happens all the time—but her, she'll know."

I didn't say anything.

"Was I you, Chief, I'd breeze my tail outa here. Yessir. I tell you what. You leave outa here, and I'll say I saw him up and moving around after you left and cover you that way. That's the best idea, don't you think?"

"Oh, yeah, just like that. Just ask 'em to unlock the door and let me out."

"No. He showed you how one time, if you think back. That very first week. You remember?"

I didn't answer him, and he didn't say anything else, and it was quiet in the dorm again. I lay there a few minutes longer and then got up and started putting on my clothes. When I finished dressing I reached into McMurphy's nightstand and got his cap and tried it on. It was too small, and I was suddenly ashamed of trying to wear it. I dropped it on Scanlon's bed as I walked out of the dorm. He said, "Take it easy, buddy," as I walked out.

The moon straining through the screen of the tub-room windows showed the hunched, heavy shape of the control panel, glinted off the chrome fixtures and glass gauges so cold I could almost hear the click of it striking. I took a deep breath and bent over and took the levers. I heaved my legs under me and felt the grind of weight at my feet. I heaved again and heard the wires and connections tearing out of the floor. I lurched it up to my knees and was able to get an arm around it and my other hand under it. The chrome was cold against my neck and the side of my head. I put my back toward the screen, then spun and let the momentum carry the panel through the screen and window with a ripping crash. The glass splashed out in the moon, like a bright cold water baptizing the sleeping earth. Panting, I thought for a second about going back and getting Scanlon and some of the others, but then I heard the running squeak of the black boys' shoes in the hall and I put my hand on the sill and vaulted after the panel, into the moonlight.

Chvíli jsem ležel s dekou přetaženou přes obličej a namlouval jsem si, jak jsem to proved pěkně potichu, když mě sykot od Scanlonovy postele upozornil, že přece ne tak docela.

„Jen klid, náčelníku,“ povídal. „Klid. Všecko je v pořádku.“

„Kuš,“ zašeptal jsem. „Kuš a chrápej.“

Chvíli bylo ticho; pak jsem ho uslyšel syčet znova. „Hotovo?“ ptal se.

Řek jsem mu, že jo.

„Kristepane,“ povídal potom, „ona na to přijde. To je ti snad jasný, ne? Jistě, nikdo ti nic nedokáže — taková pooperační troska mohla zhebnout sama, to se stává — ale sestra na to přijde.“

Mlčel jsem.

„Já bych na tvým místě, náčelníku, vzal nohy na ramena. Fakt. Víš co? Vem draka a já jim řeknu, že se hejbal ještě potom, cos vymáznul. Neboj, budu tě krejt. Tak to bude nejlepší, nemyslíš?“

„Nojo, to se ti řekne. Mám je poprosit, aby mi odemknuli dveře a nechali mě běžet?“

„Ale vůbec ne. Ukázal ti přece jak, jen si vzpomeň. Hned ten první tejdén. Vzpomínáš si?“

Neodpověděl jsem. Scanlon už taky nic neřek a ložnice zase ztichla. Ještě pár minut jsem ležel a pak jsem vstal a začal se oblíkat. Když jsem na sebe navlíknul zeleňáky, sáhnul jsem do McMurphyho nočního stolku pro jeho čepici a zkusil jsem si ji nasadit. Byla mi moc malá. Najednou jsem se zastyděl, že si ji vůbec zkouším. Hodil jsem ji cestou z ložnice Scanlonovi na postel. „Zlom vaz, kámo,“ povídal, když jsem vycházel ze dveří.

Měsíční světlo cezené drátěnými oky na oknech koupelny modelovalo rozložitý těžký tvar rozvodného bloku a odráželo se od chromovaných kohoutů a skleněných měrek tak studeným leskem, až se mi zdálo, že je slyším prskat. Zhluboka jsem se nadechnul, sklonil se nad blokem a vzal za železa. Pevně jsem zapřel nohy a ucítil jsem, jak pod tou vahou drtím chodidlama podlahu. Zabejčil jsem ještě víc a teď už bylo slyšet, jak se dráty a trubky trhají od podlahy. Vytáhnul jsem blok ke kolenům a povedlo se mi ho podebrat jednou a shora obejmout druhou rukou. Chrom mě studil do krku a do sanice. Otočil jsem se zádama k oknu a pak jsem se prudce obrátil a nechal blok vlastní vahou proletět pletivem a oknem. Ozval se ohlušující třesk. Sklo se rozstříklo do měsíce, jak průzračná studená voda křtící spící zem. Nabíral jsem dech a říkal si, že bych se měl vrátit a vzít Scanlona a pár dalších s sebou, ale pak jsem zaslechnul z chodby pleskání střeveců černých frajerů, a tak jsem se opřel rukou o parapet a vyskočil do měsíčního světla za blokem.

Chvíľu som ležal, prikrývky som si stiahol na tvár a pritom som si pomyslel, že som to vykonal vcelku potichu, no Scanlonov hlas, ktorý na mňa zasyčal z jeho postele, ma vyviedol z omylu.

„Len pokojne, náčelník,“ povedal. „Len pokojne. Je to okej.“

„Čuš,“ zašeptal som. „Spi.“

Chvíľu bolo ticho; potom som začul, že znova zasyčal a spýtal sa: „Je to vybavené?“

Odvetil som, že je.

„Kristepane,“ nadhodil potom, „ona sa to dozvie. Uvedomuješ si to, však? Samozrejme, nikto nič nedokáže — po takej operácii môže hocikto zgegnúť, často sa to stáva — ale ona si to domyslí.“

Mlčal som.

„Náčelník, na tvojom mieste by som stadiaľto zdúchol. Veru áno. Poradím ti. Vypadni a ja poviem, že som ho videl chodiť, keď si už bol preč, a budeš krytý. To je najlepší nápad, nemyslíš?“

„Ach, pravdaže, je to celkom jednoduché. Iba ich požiadam, aby mi odomkli dvere a vypustili ma.“

„Nie. Ak sa pamätáš, raz ti ukázal, ako na to. Hneď prvý týždeň. Pamätáš sa?“

Neodvetil som, ani on už nič nepovedal a v spálni zasa zavládlo ticho. Ešte chvíľu som ležal, potom som vstal a začal som sa obliekať. Keď som sa doobliekal, siahol som do McMurphyho nočného stolíka, vytiahol som jeho čiapku a skúsil som si ju. Bola mi primalá a zrazu som sa zahanbil, že som ju chcel nosiť. Idúcky zo spálne som ju pohodil na Scanlonovu posteľ. Keď som bol vo dverách, povedal: „Len pokojne, kamoško.“

Mesiac, ktorý sa tisol oblokom pomedzi mrežu do kúpeľne, mi ukázal zhrbenú, ťažkú ovládaciu dosku, tak chladne sa odrážal od chrómových armatúr a sklených hubíc, že som takmer počul cvakot tých nárazov. Zhlboka som sa nadýchol, zohol som sa a schmatol som držadlá. Keď som napol zohnuté nohy, zacítil som, ako mi ťarcha pritísla chodidlá. Znovu som sa vzoprel a začul som, že drôty a prípojky sa trhajú z dlážky. Nahodil som si aparáturu na kolena, takže som ju objal jednou rukou zhora a druhou zospodu. Na krku a na sluche som zacítil chladný chróm. Obrátil som sa chrbtom k mreži, zvrtol som sa a švihol som aparáturu na mrežu a na oblok, až to zaprašťalo. Sklo sa rozprsklo v mesačnom svite ako číra studená voda, ktorá krstí spiacu zem. Dychčal som a pritom mi blysko hlavou, že sa vrátim a zavolám Scanlona a ešte niekoľkých, no vtom som začul, že na chodbe klepocú topánky utekajúcich černošských chlapcov, oprel som sa teda rukou o zárubňu a vyšvihol som sa za ovládacou doskou do mesačného svetla.

I ran across the grounds in the direction I remembered seeing the dog go, toward the highway. I remember I was taking huge strides as I ran, seeming to step and float a long ways before my next foot struck the earth. I felt like I was flying. Free. Nobody bothers coming after an AWOL, I knew, and Scanlon could handle any questions about the dead man—no need to be running like this. But I didn't stop. I ran for miles before I stopped and walked up the embankment onto the highway.

I caught a ride with a guy, a Mexican guy, going north in a truck full of sheep, and gave him such a good story about me being a professional Indian wrestler the syndicate had tried to lock up in a nuthouse that he stopped real quick and gave me a leather jacket to cover my greens and loaned me ten bucks to eat on while I hitchhiked to Canada. I had him write his address down before he drove off and I told him I'd send him the money as soon as I got a little ahead.

I might go to Canada eventually, but I think I'll stop along the Columbia on the way. I'd like to check around Portland and Hood River and The Dalles to see if there's any of the guys I used to know back in the village who haven't drunk themselves goofy. I'd like to see what they've been doing since the government tried to buy their right to be Indians. I've even heard that some of the tribe have took to building their old ramshackle wood scaffolding all over that big million-dollar hydroelectric dam, and are spearing salmon in the spillway. I'd give something to see that. Mostly, I'd just like to look over the country around the gorge again, just to bring some of it clear in my mind again.

I been away a long time.

Utíkal jsem zahradou stejnou cestou jako tenkrát ten pes, směrem k dálnici. Pamatuju se, že jsem běžel ohromnými skoky, připadalo mi, že jsem se vřdycky zastavil a dlouho, dlouho plul vzduchem, než jsem zase dopadnul na zem. Měl jsem pocit, že lítám. Svobodně. Věděl jsem, že uprchlíky, jako jsem já, se nikdo nenamáhá pronásledovat, a Scanlon že se už s otázkama kolem toho mrtvého nějak vypořádá – nebylo zapotřebí, abych se takhle hnal. Ale nepolevil jsem. Utíkal jsem několik kilometrů, než jsem se konečně zastavil a vyšlápnul dálniční násep.

Stopnul jsem nějakého chlápka, Mexičana, který jel na sever s nákladákem ovcí, a napovídal jsem mu, že jsem profesionální indiánský boxer, kterého dal syndikát zavřít do pakárny, a chlápek radši rychle zastavil, daroval mi koženou bundu, abych měl čím zakrýt svoje zeleňáky, a ještě mi půjčil deset dolarů na jídlo, než dorazím do Kanady. Vzal jsem od něj adresu a slíbil jsem mu ty prachy poslat zpátky, až se zas trochu zmátořím.

Moh jsem nakonec do Kanady, ale napadlo mě, že se cestou zastavím u řeky Columbie. Chtěl jsem se poohlídnout kolem Portlandu, Hood Riveru a The Dallesu po několika známých z naší vesnice, jestli si zatím nevychlastali mozek. Chtěl jsem se podívat, jak si žijí od té doby, co se od nich vláda pokusila vykoupit jejich právo být Indiánama. Slyšel jsem dokonce, že pár lidí z našeho kmene po té obrovské přehradní hrázi za milióny dolarů začlo stavět svoje staré rozviklané můstky a lovit oštěpama lososy v odpadní výpusti. To bych teda moc rád viděl. Ale hlavně jsem chtěl znovu vidět ten kraj kolem vodopádů, abych si ho zas osvěžil v paměti.

Dlouho jsem byl pryč.

Prebehol som po tráve k hradskej, ako som sa pamätal, tým smerom som videl bežať psa. Pamätám sa, že som bežal dlhokánskymi krokmi, mal som pocit, že po každom odraze sa dlho vznášam, len potom som doskočil druhou nohou na zem. Mal som pocit, že lítim. Slobodný. Vedel som, že nik sa nebude unúvať s pátraním po dezertérovi, a keď sa budú vypytovať na nebožtíka, Scanlon sa už vynájde — netreba tak bežať. Ale nezastal som. Prebehol som míle, iba potom som zastal a krokom som vyšiel po násype na hradskú.

Stopol som si auto, akýsi Mexičan viezol na sever plný nákladiak oviec; a keď som mu porozprával náramne pôsobivú báchorku, že som profesionálny zápasník, Indián a že ma syndikát chce dať zatvorit' do cvokárne, okamžite zastal, dal mi koženú bundu, aby som si ju obliekol na zelenú rovnošatu, a požičal mi desať dolárov, aby som mal čo jesť, kým sa mi šikne ďalší stop do Kanady. Kým vyrazil ďalej, musel mi napísať adresu a sľúbil som mu, že mu tie peniaze pošlem, len čo sa trochu pozviecham.

Možno napokon predať pôjdem do Kanady, no myslím, že cestou sa zastavím pri Columbii. Chcel by som si pozrieť Portland, Hood River a Dalles, či tam ešte nájdem daktorého z chlapíkov, ktorých som kedysi poznal v osade, čo si ešte celkom neprepil rozum. Rád by som vedel, čo zatiaľ porábali, odkedy sa vláda od nich pokúsila odkúpiť právo byť Indiánmi. Počul som dokonca, že podaktorí chlapi z kmeňa začali stavať niekdajšie chatrné drevené lešenie popri tej veľkej miliónovej vodnej priehrade a v prepade lovia oštepom lososy. Nevieam, čo by som za to dal, keby som to videl. Ale predovšetkým by som si zasa rád obzrel krajinu okolo prervy, aby som si ju v myšli trochu občerstvil.

Bol som dlho preč.